

Internationella Engelska Skolan i Sverige AB
info@engelska.se

2018-10-24
Dnr 400-2017:10215

Beslut

efter kvalitetsgranskning av
musikundervisningen i grundskolan vid
Internationella Engelska Skolan Huddinge i
Huddinge kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av musik i grundskolan. Syftet är att granska kvaliteten i grundskolans musikundervisning. Kvaliteten bedöms utifrån om musikundervisningen dels utgår från och innehåller ämnets hela kursplan, dels ger eleverna möjlighet till sådant eget skapande som främjar deras utveckling av kreativitet.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning utgår musikundervisningen från, och innehåller, ämnets hela kursplan?
2. I vilken utsträckning ger musikundervisningen eleverna möjlighet till sådant eget skapande som främjar utveckling av kreativitet?

Granskningen genomförs i årskurserna 7-9 i 30 skolor. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Internationella Engelska Skolan Huddinge, i Huddinge kommun med Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (Organisationsnummer 5564624368) som huvudman ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Internationella Engelska Skolan Huddinge den 4 september 2018. Besöket genomfördes av Stefanie Luthman och Anette Hamerslag. Skolinspektionen har tagit del av dokumentation från skolan och genomfört två lektionsobservationer samt intervjuer med elever från årskurs 8 och 9, med två musiklektörer och med rektorn.

Internationella Engelska Skolan Huddinge har verksamhet med elever i årskurserna 6-9. Skolan har totalt 640 elever varav 480 elever går i årskurserna 7-9. På skolan finns två musiklektörer, varav en jobbar 100 procent och den andra 60 procent. Båda lärare är behöriga att undervisa alla årskurser från förskoleklass till och med gymnasieskolan. Musikundervisningen bedrivs i halvklass varannan termin. Musiklektionerna är 90 minuter långa. Sammanlagt är 81 timmar avsatt för undervisning i musik till årskurserna 7-9.

I detta beslut gör Skolinspektionen en samlad bedömning av det granskade området utifrån de övergripande frågeställningarna. Därefter följer en motivering till det utvecklingsområde som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Undervisningens omfattning

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar det centrala innehållet. Bedömningen baseras på kursplanens tre kunskapsområden och redovisas nedan.

Av dokumentationen framgår att eleverna i årskurs 7-9 arbetar med sex till sju arbetsområden varje läsår där arbetsområdena har en tydlig koppling till det centrala innehållet. Det framkommer vidare av lärarintervjun att lärarna lägger en planering från årskurs 7 till 9 i syfte att få med hela det centrala innehållet.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar kunskapsområdet *"Musicerande och musikskapande"*. Granskningen visar att undervisningen omfattar

bland annat sång, melodi och ackompanjemang i ensembleform, gehörsmusicerande, improvisation, musikskapande och musikalisk gestaltning. Till exempel framkommer av dokumentationen, lärarintervjun och elevintervjun att eleverna i musik sjunger skalor, pop-, rock- och raplåtar samt folksånger, afrikanska sånger och spiritual, och att eleverna spelar melodier på olika instrument och ackompanjerar i ensembleform. Vad gäller gehörsmusicerande framkommer av elevintervjun att eleverna sjunger efter läraren när de sjunger skalor. Eleverna övar på improvisation när de spelar egna rytmiska mönster på trummor, ändrar melodin i bekanta låtar eller improviserar kroppsrörelserna till folkdans, vilket framkommer av lärarintervjun. Vad gäller musikskapande framgår av dokumentationen, lektionsobservationerna samt intervjuerna med lärarna och elever att elever skapar egna låtar med olika ackordmönster, melodier och texter. Dessutom får eleverna möjlighet till musikalisk gestaltning genom att kombinera musik med dans, teckningar och poesi, vilket framkommer i intervjun med lärarna.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar kunskapsområdet *"Musikens verktyg"*. Granskningen visar att undervisningen omfattar bland annat röstvård, variation av rösten, spelandet av olika typer av instrument, musikens byggstenar, musiksymboler, noter och ackordbeteckningar samt digitala verktyg. Till exempel framkommer av lärarintervjun och elevintervjun att lärarna bland annat pratar om sångteknik, hur man tar hand om rösten och vad som kan vara skadligt för hörseln. Vad gäller variation av rösten framgår av lärar- och elevintervjun att undervisningen tar upp hur rösten framhävs på olika sätt i olika genrer, att rösten kan vara ljusare eller mörkare samt att rösten varierar i flerstämmiga uttryck, till exempel när eleverna på lektionerna sjunger i kanon. Det framkommer av lärarintervjun att lärarna även pratar om hur rösten förändras under puberteten och att de hjälper både flickor och pojkar att nå rätt ton vid höga toner eller när rösten spricker. Av intervjuerna med lärarna och eleverna framkommer att eleverna i musik spelar olika typer av instrument såsom keyboard, gitarr, ukulele, trummor och xylofon och att undervisningen innehåller musikens byggstenar så som tonhöjd, tempo, taktart, vers och refräng. Även musiksymboler, noter och ackordbeteckningar tas upp i undervisningen, vilket framkommer av lärarintervjun och elevintervjun. Vad gäller digitala verktyg framkommer det av intervjun med lärarna att de informerar eleverna om vilken digital mjukvara som finns och att eleverna får använda den för att spela in musik i samband med låtskrivaruppgiften, men att digital mjukvara först tas upp i undervisningen när eleverna har fått tillräcklig erfarenhet av akustiska instrument.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen omfattar kunskapsområdet *"Musikens sammanhang och funktioner"*. Granskningen visar att undervisningen omfattar bland annat musikens påverkan på människor och musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet samt hur musik används i olika medier. Även olika instrument och deras funktion samt musik från olika epoker inklusive betydelsefulla tonsättare och olika genrers framväxt omfattas av undervisningen. Till exempel framkommer av elevintervjun att lärarna pratar om glad och mörk musik i samband med undervisning om kompositörer. Lärarna pratar även om musikens koppling till lokala miljöer och kulturer, vilket framgår av intervjun med lärarna. Dokumentationen visar att undervisningen innehåller instrument och deras funktion i olika genrer och sammanhang. Vad gäller musik i olika medier framgår av dokumentation och lärarintervjun att filmmusik och musik från datorspel tas upp i undervisningen. Vidare framkommer av dokumentationen, lärarintervjun och elevintervjun att lärarna pratar om musikens framväxt från spiritualer till världsmusik och att undervisningen innehåller musik från bland annat barocken, klassicismen och romantiken med tonsättarna Vivaldi, Bach, Beethoven och Mozart.

Undervisningens utformning

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen till stora delar ger eleverna möjlighet till sådant eget skapande som främjar utveckling av kreativitet. Bedömningen grundar sig på kvalitetskriterier som Skolinspektionen bedömt vara av vikt för utveckling av kreativitet¹.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen ger eleverna möjlighet att *arbета skapande i processform*. Granskningen visar att eleverna får möjlighet att arbeta med skapande uppgifter som sträcker sig över tid och uppnår fördjupning. Av dokumentation och intervjuerna med lärarna och eleverna framkommer att eleverna arbetar med olika slags uppgifter som knyter an till musikskapandet. Till exempel ska elever i årskurs 7 skapa egna ackordmönster, i årskurs 8 improvisera rytmer på trummor och hitta på ord till olika takter och i årskurs 9 skriva en egen låt. Det framgår av lärarintervjun att eleverna arbetar med låtskrivaruppgiften under alla lektioner under hela terminen och att den delas upp i deluppgifter som eleverna ska redovisa för läraren. Granskningen visar också att arbetsprocessen i skapandet värdesätts och tillskrivs betydelse. Till exempel framkommer av lektionsobservationerna och elevintervjun att lärarna poängterar att eleverna vid låtskrivaruppgiften behöver komma igång med sitt arbete vid terminens start eftersom det tar tid att skapa en låt och att eleverna kommer behöva ändra på låten på vägen. Dessutom framgår av lektionsobservationerna att läraren förklarar vikten av att kunna ändra på texter så att de fungerar som låttexter. Vidare visar granskningen att undervisningen möjliggör individuellt anpassade strategier i elevernas skapande. Till exempel framgår av lärarintervjun att eleverna får en grov struktur att följa när de arbetar med skapande uppgifter, men att eleverna uppmuntras att tänka igenom vilka strategier de vill använda i sitt skapande. Bilden bekräftas av elevintervjun där det framgår att lärarna i samband med att de informerar om hur man lättast skapar en låt även uppmuntrar eleverna att använda sina egna strategier.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen till vissa delar ger eleverna möjlighet att *reflektera över skapandet*. Granskningen visar att undervisningen utvecklar språk- och begreppsförståelse för att eleverna ska kunna reflektera kring eget och andras skapande. Det framgår till exempel av lektionsobservationerna och lärarintervjun att lärarna och eleverna använder ämnesrelevanta begrepp för att beskriva musikens byggstenar i samband med skapandet. Dessutom framkommer av elevintervjun att eleverna upplever att undervisningen om noter, takter och andra musikbyggstenar har förberett de för uppgiften att skapa en egen låt. Skolinspektionen bedömer dock att musikundervisningen inte ger eleverna tillräckligt utrymme och stöd att reflektera kring eget och andras skapande.

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen ger eleverna *valmöjlighet i samband med skapandet*. Granskningen visar att eleverna i de skapande uppgifterna får välja en, eller använda en variation, av röst, instrument och digitala verktyg. Till exempel framgår av lärarintervjun att eleverna vid låtskrivaruppgiften får använda och kombinera röst, instrument och digital mjukvara när de skapar sin låt. Bilden bekräftas av elevintervjun

¹ grundskolans läroplan, första kapitlet *Skolans värdegrund och uppdrag* framgår att det ingår i skolan uppdrag att stimulera elevernas kreativitet: *Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem*. Lgr 11, kap 1.

där det framkommer att eleverna upplever stora valmöjligheter vad gäller låtskrivandet, där eleverna till exempel kan få spela sitt eget instrument och skriva text till sin egen melodi. Vidare visar granskningen att eleverna får välja en, eller använda en variation, av genrer och musikaliska traditioner när de skapar sina låtar. Till exempel framkommer i intervjun med eleverna att lärarna uppmuntrar eleverna att skapa låtar utifrån egna musikintressen. I avstämningen med läraren inför lektionsobservationen framkommer även att eleverna får välja mellan att skriva en låt baserad på ord eller göra en instrumentell komposition. Dessutom visar granskningen att lärarna informerar och stödjer eleverna inför val av uttryckssätt. Till exempel framgår av lärarintervjun att lärarna presenterar eleverna för olika möjligheter hur de kan ändra på låtarnas text, rytm eller melodi och att eleverna till exempel uppmuntras att väga olika val av ackord och melodi mot varandra.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver säkerställa att eleverna ges utrymme och stöd att reflektera kring eget och andras skapande i musikundervisningen².

Skolinspektionen bedömer att musikundervisningen inte ger eleverna tillräckligt utrymme och stöd att reflektera kring sitt egna och andras skapande. Musikundervisningen syftar bland annat till att eleverna ska utveckla förmågan att reflektera över musik och det framgår av Skolverkets kommentarmaterial att reflektion över musikaliska upplevelser lägger grund för att utveckla en rad färdigheter, bland annat att kunna uttrycka sig och kommunicera genom musik³. Det framkommer av lärarintervjun att det genomförs få diskussioner i undervisningen om skapandet och att lärarna upplever att en del elever tycker att det är pinsamt att experimentera framför andra elever. Av elevintervjun framgår att eleverna får individuell feedback av läraren vad gäller deras låtar och att det finns möjlighet att prata om låten med läraren enskilt, men att lärarna inte ger eleverna i uppgift att diskutera sina arbeten med varandra. Det framkommer vidare av elevintervjun att eleverna inte vet varför de inte får möjlighet att samtala om sina låtar, till exempel om hur de har valt sina texter, och att de önskar att veta vad de andra har skrivit.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 24 juni 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena samt vilka effekter det haft för verksamheten.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till

² Bedömningen grundar sig på kvalitetskriterier som Skolinspektionen bedömt vara av vikt för och beskriva utformning på undervisning i skapande som främjar utveckling av kreativitet. Sådan undervisning omfattar möjlighet att arbeta skapande i processform, möjlighet att reflektera över skapandet, samt valmöjlighet i samband med skapandet.

³ Skolverket (2017) Kommentarmaterial till kursplanen i musik. Reviderad 2017.

Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2017:10215) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

 Gabriel Brandström

Beslutsfattande
Signerat av: Gabriel Brandström

 Stefanie Luthman

Föredragande
Signerat av: Stefanie Luthman

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/musik-i-grundskolan/>

Bilaga: Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

1 kap. 4 §

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

1 kap. 11 § första stycket

För varje skolform och för fritidshemmet ska gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i denna lag. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen.

3 kap. 3 §

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

1.1.1 10 kap. 2 §

1.1.2 Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa.

Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Skolförordningen (2011:185)

5 kap 2 §

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Reviderad 2018

Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden

”Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.”

Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag

”Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt deras vilja att pröva och omsätta idéer i handling och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik.(...).”

”Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas (...).

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.”

Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden

Under rubriken Riktlinjer anges att alla som arbetar i skolan bland annat ska;

- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor,
- i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet

I avsnittet om lärarens ansvar står bland annat att läraren ska;

- synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmönster kan begränsa egna livsval och livsvillkor,

- planera och genomföra undervisningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet

Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

Under rubriken till område 2.2 Kunskaper anges bland annat att;

”Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.”

Bland de övergripande målen under området Kunskaper anges att skolan bland annat ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola;

- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga, och
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud

Bland riktlinjerna under området Kunskaper anges vidare att läraren bland annat ska;

- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- får använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling,

Lgr 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar

I avsnittet anges bland annat att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar exempelvis för att

- utbildningen och undervisningen organiseras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet
- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.

Lgr 11, 5. Kursplaner, 5.8 Musik

Syfte

I kursplanen för musik beskrivs inledningsvis syftet med undervisningen och vilka förmågor som undervisningen syftar till att utveckla hos eleverna.

”Genom undervisningen i ämnet musik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- spela och sjunga i olika musikaliska former och genrer,
- skapa musik samt gestalta och kommunicera egna musikaliska tankar och idéer, och
- analysera och samtala om musikens uttryck i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang.”

Centralt innehåll

Det centrala innehållet **för årskurs 7-9** är uppdelat i tre kunskapsområden;

Musicerande och musikskapande

- Sång, melodispel och ackompanjemang i ensembleform med genretypiska musikaliska uttryck.
- Gehörsmusicerande efter musikaliska mönster i olika genrer.
- Rytmask och melodisk improvisation till trumkomp, ackordföljder eller melodislingor med röst och instrument.
- Musikskapande i olika genrer, till exempel visor, ljudkompositioner och låtar.
- Musikalisk gestaltning där olika uttrycksformer kombineras.

Musikens verktyg

- Röstvård, hörselvård och orsaker till att musiklyssnande och musicerande kan bidra till hörselskador samt hur hörselskador kan förebyggas.
- Hur rösten kan varieras i flerstämmiga, vokala uttryck i olika genrer.
- Ackord-och melodiinstrument, bas och slagverk för spel i olika ton-och taktarter.
- Rytmask, klang och dynamik, tonhöjd, tempo, perioder, taktarter, vers, refräng och ackord som byggstenar för att musicera och komponera musik i olika genrer och med varierande instrumentation.
- Musiksymboler och notsystem, noter, tabulatur, ackordbeteckningar och grafisk notation.
- Digitala verktyg för musikskapande, inspelning och bearbetning.

Musikens sammanhang och funktioner

- Ljudets och musikens fysiska, tanke-och känslomässiga påverkan på människan. Musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet i olika kulturer, med fokus på etnicitet och kön.
- Hur musik används i olika medier, till exempel i film och datorspel.
- Instrument och deras funktion i olika genrer och sammanhang, till exempel i en symfoniorkester eller i ett rockband.
- Konstmusik, folkmusik och populärmusik från olika epoker. Framväxten av olika genrer samt betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk.

Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet*

I propositionen anges bland annat att i skolans uppdrag ligger att ge alla elever "bästa möjliga förutsättningar att utifrån sina behov och förutsättningar utvecklas så långt som möjligt i enlighet med utbildningens mål" samt att "ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människa." (s. 221)

I propositionen föreslår regeringen att "kunskapsbegreppet ges en bred innebörd så att utbildningen också ska främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Sådan allsidig personlig utveckling kan bl.a. handla om utvecklande av den kreativa förmågan, lusten att skapa, förmågan att ta initiativ och omsätta idéer till handling. Dessa förmågor och färdigheter är centrala för att utveckla ett entreprenöriellt förhållningssätt. Det övergripande målet för utbildningen stödjer strävan att entreprenörskap ska löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet." (s. 222)

"(...) Estetisk och konstnärlig verksamhet är en viktig del av förskolans och skolans uppdrag. (...)I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Förmågan till eget skapande tillhör det som eleverna ska tillägna sig. Ett antal av skolans ämnen vilar således till en del på vad som kan betecknas som konstnärlig grund." (s. 224)